

Laimutė Kardelienė, Laima Trinkūnienė, Kęstutis Kardelis,
Darius Masiliauskas

KŪNO KULTŪROS MOKYTOJO NUOMONĖ APIE UGDYTINIŲ ASMENINES SAVYBES KAIP PEDAGOGINĖS SĄVEIKOS PRIELAIDĄ

Anotacija. Straipsnyje aptariamos X klasių mokinių asmeninės savybės, kurias kūno kultūros mokytojai įvardija kaip pedagoginės sąveikos trikdžius bei skatulius kūno kultūros pamokose. Kūno kultūros mokytojai (vyrai ir moterys) teigiamai vertina tris mokinių savybes, t. y. smalsumą, pasitikėjimą savo galiomis ir iniciatyvumą. Kūno kultūros mokytojos (moterys) išskiria tokias joms mažiau pageidaujamas mokinių savybes kaip piktumą, veidmainiavimą, kerštingumą, atsakomybės vengimą, o vyrai – silpną jų sveikatą. Kūno kultūros mokytojai kaip trikdį dėl pedagoginės sąveikos savo dalyko pamokose nurodo tokias mokinių savybes kaip abejingumą ir tingumą.

Esminiai žodžiai: kūno kultūros mokytojai, mokinių asmeninės savybės, pedagoginė sąveika.

Įvadas

Ugdymo filosofai, samprotaudami apie XXI a. žmogui svarbius gebėjimus, iškelia fizinį aktyvumą kaip sąlygą asmens sveikatai [12, p. 19]. Tyrimai atskleidžia ne tik judėjimo stokos įtaką vaikų fizinei, emocinei bei pažintinei veiklai [31, p. 85], bet ir apskritai vaiko asmenybės plėtrai. Pabrėžtina, kad pozityvaus požiūrio į aktyvią fizinę veiklą formavimas buvo ir yra svarbus ugdymo programų uždavinys [7; 19], nes pagal *Pradinio ir pagrindinio ugdymo* (2008) bei *Vidurinio ugdymo* (2011) *bendrąsias programas* mokykloje kūno kultūra yra bendrojo mokinių lavinimo dalis, siekianti padėti mokiniams suvokti įvairialypę kūno kultūros vertę sveikatai ir socialinei integracijai. Tyrimai rodo, kad tokie du veiksniai kaip mokytojo elgsena ir dalyko programos turinys gali būti įvardyti kaip pagrindiniai, lemiantys mokinių požiūrį į kūno kultūrą [10; 21; 30].

Pažymėtina, kad tyrėjai daugiau dėmesio skiria kūno kultūros pamokų organizavimo ypatumams aptarti, kūno kultūros ugdymo programų turinio ir vaikų poreikių analizei bei mokytojo profesinei socializacijai. Kūno kultūros mokytojo profesinei pozicijai ir mokinių, kuriems jie veda savo dalyko pamokas, – rečiau, nors nuolat gilinamasi į visuomenės fizinę saviugdą apskritai, aktualizuojant pedagoginės sąvei-

kos, kurioje pasireiškia kūno kultūros mokytojo profesinis pasirengimas, svarbą kūno kultūros veikloje.

Vykdamt visuomenės socialinį užsakymą dėl jaunimo sveikatos raštingumo stebimas kūno kultūros mokytojo ir mokinių ne tik abipusis pasitenkinimas [20; 26], bet ir bendraprasmishkumo trūkumas [18; 28]. Ši reiškinį lemia ne tiek edukacinės aplinkos fizinės bei pragmatinės sąlygos, kiek pedagoginė sąveika [3]. Analizuojant pedagoginės sąveikos vyksmą, aiškėja, kad svarbiausi skatuliai – tai kūno kultūros ugdymo filosofų paieškos tokių ugdymo technologijų, kurios padėtų kurti mokiniams optimizmą keliančią edukacinę aplinką [11; 15; 20], o pagrindiniai jos trikdžiai ne tik kūno kultūros mokytojo ir mokinių požiūris į kūno kultūros veiklos malonumą (angl. *fun*) [10, p. 293–295] kaip mokinių motyvacijos skatinimo [27, p. 82–83] principą, bet ir mokinių asmeninės savybės [20, p. 119–120], kurios, mokytojų nuomone, gali kliudyti pedagoginei sąveikai. Tad kyla **problemėnis klausimas**, kokias X klasių mokinių asmenines savybes kūno kultūros mokytojai įvardija kaip pedagoginės sąveikos trikdžius bei skatulius kūno kultūros pamokose?

Tyrimo tikslas – atskleisti mokinių asmenines savybes, kurios mokytojams padeda ir kliudo kurti pedagoginę sąveiką kūno kultūros pamokose.

Tyrimo metodika

Tyrimo dalyviai. Nepriklausomą imtį sudarė 56 kūno kultūros mokytojai (31 vyras ir 25 moterys, arba atitinkamai 55,4 ir 44,6 proc.), sutikę dalyvauti tyrime, t. y. 69,13 proc. visos Šiaulių miesto kūno kultūros mokytojų generalinės visumos (79,48 proc. vyrų ir 59,52 proc. moterų). Tirtų moterų ir vyrų santykis, kaip ir mokinių atveju, iš esmės atitiko jų pasiskirstymą populiacijoje, kurioje vyrų buvo 48,2 proc., o moterų – 51,8 proc. Socialinės ir demografinės tirtų mokytojų charakteristikos pateiktos 1 lentelėje.

Iš 1 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad pagal aukštojoje mokykloje įgytą specialybę daugiausia tyrime dalyvavo kūno kultūros mokytojų, o pagal įgytą

1 lentelė

Socialinės ir demografinės mokytojų imties charakteristikos

Socialiniai ir demografiniai rodikliai		Tiriamųjų skaičius	
		Skaičiais	Procentais
Lytis	Vyrai	31	55,4
	Moterys	25	44,6
Amžius		45,05 ± 1,24	
Pedagoginio darbo stažas mokykloje		21,04 ± 1,24	
Specialybė	Kūno kultūros mokytojas	48	85,7
	Sporto šakos treneris	6	10,7
	Nenurodė	2	3,6
Kvalifikacija	Mokytojas	3	5,4
	Vyr. mokytojas	34	60,7
	Metodininkas	19	33,9

pedagoginę kvalifikaciją – vyr. mokytojų. Nesiskyrė tiriamųjų amžius vyrų ir moterų grupėse. Vyrų amžiaus vidurkis buvo 45,28 ± 1,93, o moterų – 44,79 ± 1,45 metai. Vienodas ir pedagoginio darbo mokykloje stažas (atitinkamai 21,03 ± 1,92 ir 21,04 ± 1,46 metai). Pateikti duomenys rodo, kad tirtų mokytojų grupė buvo homogeniška pagal lentelėje pateiktus parametrus, tad lyginamoji duomenų analizė bus atlikta tik pagal tirtųjų lytį ir pedagoginio darbo stažą.

Tyrimo metodai. Tyrimo kintamiesiems atskleisti buvo sudarytos trijų klausimų skalės su penkiais atsakymų į jose pateiktus teiginius variantais: nuo „tikrai sutinku“ iki „tikrai nesutinku“. Tai leido skalių teiginius įvertinti suminiu balu ir suskirstyti tyrimo dalyvius į skirtingas grupes.

Pirma klausimo skalė, kurią sudarė 13 teiginių, buvo skirta įvertinti mokytojų nuomonei apie tai, kokios mokinių savybės pedagoginei sąveikai per kūno kultūros pamokas padeda. Antroje skalėje iš 11 teiginių nurodytos tos mokinių savybės, kurios, mokytojų nuomone, kliudo kurti pedagoginę sąveiką jų dalyko pamokose. Trečiu klausimu norėta išsiaiškinti nekonstruktyvios pedagoginės sąveikos prielaidą. Šio klausimo skalėje pateikti aštuoni teiginiai. Visos trys skalės sudarytos remiantis *Pedagogo rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita* (2006).

Tyrimo eiga. Tyrimas atliktas jį suderinus su Šiaulių miesto švietimo skyriumi ir gavus mokyklų administracijų pritarimą. Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti apie atliekamą tyrimą ir supažindinti su klausimyno pildymo instrukcija. Vykdam apklausa vadovautasi etiniais ir teisiniais tyrimo principais.

Kadangi kūno kultūros mokytojai dalyvauti tyrime nenorėjo, buvo apklausti tik tie mokytojai, kurie geranoriškai sutiko atsakyti į jiems pateikto klausimyno klausimus ir teiginius. Jiems klausimynai išdalyti asmeniškai, nurodant, kada juos reikia grąžinti tyrėjui.

Statistinė analizė. Tyrimo duomenims apskaičiuoti taikyta SPSS for Windows 14 programa. Aprašomosios ir inferencinės statistikos metodais buvo skaičiuotos įvairių rodiklių skaitinės charakteristikos (duomenų pasiskirstymo dažnis procentais, vidurkiai, standartinės paklaidos) bei statistinio reikšmingumo kriterijai. Hipotezėms tikrinti naudotas *Chi kvadrato* kriterijus. Rezultatai laikyti statistiškai reikšmingais, jei paklaidos tikimybės reikšmė buvo $p \leq 0,05$, esant 95 proc. patikimumui.

Tyrimo rezultatai

Kūno kultūros mokytojo ir jo ugdytinių asmeninių savybių kaip pedagoginės sąveikos prielaidoms vertinti kūno kultūros mokytojų apklausoje skirti trys klausimai. Pirmas ir antras klausimai, kurie skirti mokytojų apie tai, kokios mokinių savybės jiems padeda ir kliudo dėl pedagoginės sąveikos kūno kultūros pamokose.

Duomenys apie mokinių savybes kaip pedagoginės sąveikos prielaidas pateikti 2 lentelėje, kurioje tyrimo dalyvių atsakymų variantai „tikrai sutinku“ ir „sutinku“ apjungti į vieną, t. y. traktuoti kaip teigiamas atitinkamos ugdytinio asmeninės savybės vertinimas.

2 lentelė

Mokinių savybės kaip pedagoginės sąveikos kūno kultūros pamokose prielaidos (proc.)

Savybės	Vyrai	Moterys
Gera fizinė sveikata	100,0	92,0
Nuoširdumas	96,7	100,0
Pagarba kitų mintims, veiksams	100,0	95,8
Žingeidumas	100,0	100,0
Dėmesingumas	96,7	96,0
Optimizmas	96,0	87,0
Pagalba šalia esantiems	90,9	91,7
Sąžiningumas	100,0	91,3
Pareigingumas	100,0	95,8
Tikėjimas kito asmens gerumu	94,4	93,3
Fizinis grožis	71,4	69,2
Pasitikėjimas savo galiomis	100,0	100,0
Iniciatyvumas	100,0	100,0

2 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad didžioji dauguma kūno kultūros mokytojų teigiamai vertina daugelį mokinių savybių, kurios, jų nuomone, padeda kurti pedagoginę sąveiką. Mažiau palankiai vertinama tokia mokinių savybė kaip jų fizinis grožis, o kūno kultūros mokytojos kiek rečiau negu vyrai išskiria mokinių optimizmą bei sąžiningumą ($p < 0,1$). Gauti rezultatai rodo, kad kūno kultūros mokytojai didelę dalį mokinių savybių vertina pozityviai.

Duomenys apie mokinių savybes, kliudančias pedagoginei sąveikai kūno kultūros pamokose, nurodyti 3 lentelėje. Ir šiuo atveju tyrimo dalyvių atsakymų variantai „tikrai sutinku“ ir „sutinku“ sujungti į vieną – traktuoti kaip „sutinku“.

3 lentelė

Mokinių savybės kaip nekonstruktyvios pedagoginės sąveikos kūno kultūros pamokose priežastys (proc.)

Savybės	Vyrai	Moterys
Abejingumas	87,1	92,0
Piktumas	73,4	88,0
Apgaulė	70,0	76,0
Veidmainiavimas	66,7	76,0
Melavimas	66,7	68,0
Pagyrūniškumas	46,7	44,0
Kerštingumas	46,7	62,5
Silpna sveikata	56,7	40,0
Tingumas	90,3	92,0
Atsakomybės vengimas	61,3	72,0
Drovumas	43,3	44,0

3 lentelėje pateikti duomenys rodo tendenciją, kad mokytojos moterys kiek kitaip negu mokytojai vyrai vertina mokinių savybes dėl neigiamos pedagoginės sąveikos kūno kultūros pamokose. Jos kiek dažniau išskiria tokias mokinių savybes kaip piktumas, veidmainiavimas, kerštingumas, atsakomybės vengimas. Savo ruožtu mokytojai vyrai dažniau nurodo pedagoginei sąveikai trukdančią mokinių savybę – silpną jų sveikatą. Kitas mokinių savybes ir moterys, ir vyrai vertina vienodai, t. y. apskritai mokytojai nurodo, kad ugdytinių abejingumas ir tingumas kūno kultūros pamokose yra nekonstruktyvios pedagoginės sąveikos priežastys.

Klausimyno trečia skalė padėjo atskleisti mokytojų nuomonę apie nekonstruktyvios pedagoginės sąveikos priežastis apskritai, t. y. kas jiems kelia sunkumų įgyvendinant pagrindinį kūno kultūros

tikslą – ugdyti mokinių sveikatą stiprinančio fizinio aktyvumo nuostatas bei gebėjimus ir sistemingos fiziškai aktyvios elgsenos įpročius (žr. 4 lentelę). Lentelėje pateiktas vienas atsakymų į teiginius variantas, atsakymus „tikrai sutinku“ ir „sutinku“ apjungus į vieną.

4 lentelė

Pedagoginės sąveikos sunkumai kaip trikdžiai, mokytojų nuomone, kūno kultūros pamokose (proc.)

Sunkumai	Vyrai	Moterys
Trūksta laiko pamokos uždaviniams įgyvendinti	36,8	31,6
Skurdi mokymo(si) aplinka	75,0	68,2
Sudėtinga įvertinti mokinių kompetencijas	40,9	26,3
Įžūlus mokiniai	47,4	29,4
Trūksta sportinės veiklos patirties	0,0	4,5
Stoka administracijos dėmesio kūno kultūros veiklai mokykloje	30,0	26,7
Mėgstu standartinę veiklą	15,0	15,0
Mane apskritai erzina darbas su mokiniais	0,0	0,0

Remiantis 4 lentelėje pateiktais duomenimis, galima teigti, kad vienu didžiausiu pedagoginės sąveikos kūno kultūros pamokose trikdžiu, mokytojų nuomone, yra skurdi mokymo(si) aplinka. Kiti pedagoginės sąveikos sunkumai paminėti rečiau. Išryškėjo kai kurie skirtumai, rodantys skirtingas pedagogų ir pedagogių nuomonių tendencijas. Antai pedagogai vyrai dažniau nei moterys išskiria tokius veiksnius kaip mokinių įžūlumas ir jų kompetencijų vertinimo sudėtingumas, o moterys šiek tiek dažniau mano, kad kurti pedagoginę sąveiką joms trukdo mažoka sportinės veiklos patirtis (tačiau tokių pedagogių procentas nėra didelis).

Rezultatų aptarimas

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008) kūno kultūrai keliamas tikslas – ugdyti mokinių sveikatą stiprinančio fizinio aktyvumo nuostatas bei gebėjimus ir sistemingo fizinio aktyvumo įpročius, o *Vidurinio ugdymo bendrosiose programose* (2011) nurodyta, kad kūno kultūros tikslas – sudaryti sąlygas mokinių fizinei, socialinei ir emocinei saviugdai, fiziniam ir socialiniam aktyvumui reikštis, asmens socialinei integracijai ir sveikatos potencialui stiprinti didinant kūno kultūros ugdymosi pasirinkimo galimybes ir taip stiprinant fizinio aktyvumo

vidinę motyvaciją. Taigi galima teigti, jog kūno kultūra yra vienintelis mokomasis dalykas ir viena svarbiausių socialinės integracijos priemonių mokykloje, kurio paskirtis – paruošti vaikus taip, kad jie gyventų sveikai, ir per kurio pamokas daugiausia dėmesio skiriama jų fizinei ir protinei raidai bei perduodamos svarbios socialinės vertybės, pvz., sąžiningumas, savidisciplina, solidarumas, komandos dvasia, tolerancija ir sąžiningas žaidimas [9].

Kadangi kūno kultūros ugdymo proceso pagrindinis organizatorius ir vykdytojas, kaip mokinio socialinių vertybių ir elgesio ugdytojas, mokykloje yra kūno kultūros mokytojas, tai vadinasi, jis kuria pedagoginę sąveiką, leidžiančią formuoti ugdymo turinį (parenka dalyko tematiką, mokymo, mokymosi ir vertinimo strategijas) taip, kad jis atitiktų mokinių poreikius ir pasiekimus, įtrauktų juos į aktyvų sąmoningą mokymąsi, sudarytų galimybes įgyti gyvenime svarbių bendrųjų bei dalykinių kompetencijų pagrindus.

Tačiau daugelyje šalių, kaip ir Lietuvoje, šiam mokomajam dalykui skiriama per mažai dėmesio, todėl pedagoginėje sąveikoje per kūno kultūros pamokas ryškėja atotrūkis tarp oficialios švietimo politikos ir ugdymo programose nurodomo tikslo įgyvendinimo ypatumų. Šį atotrūkį iš dalies lemia, kaip nurodo kūno kultūros aksiologai, žemas kūno kultūros pamokų statusas [4; 12], nepakankamas jų skaičius ir kokybė, materialinių išteklių stoka [11; 14].

Jeigu pritarti teiginiui, kad kūno kultūros pamoka mokykloje yra vienas pagrindinių veiksnių, galinčių paskatinti mokinius rinktis fizinį aktyvumą laisvalaikiu ir tai tęsti visą gyvenimą, tuomet neabejotinai tenka pritarti ir kitam teiginiui, kuris, siekiant, kad mokiniai ugdytųsi sveikata stiprinančio fizinio aktyvumo nuostatas ir gebėjimus bei sisteminio fizinio aktyvumo įpročius, aktualizuoja kūno kultūros mokytojo vaidmenį. Pradedant diskusiją apie kūno kultūros mokytojo vaidmenį skatinant mokinių sveikata stiprinančio fizinio aktyvumo, jo savistabos bei savikontrolės poreikio ugdymąsi, praveru apžvelgti tuos kūno kultūros mokytojų tyrimo rezultatus, kurie atskleidžia subjektyvius kūno kultūros pamokų vertinimus.

Atsakydami į klausimą, kokios mokinių savybės, mokytojų nuomone, padeda kurti pedagoginę sąveiką kūno kultūros pamokose visi mokytojai (vyrų ir moterų) išskiria mokinių smalsumą, pasitikėjimą savo galiomis ir iniciatyvumą, o mokinių savybės, kurios kliudo minėti sąveikai – tai jų abejingumas ir tingumas kūno kultūros pamokose. Šiuo požiūriu aktualus K. A. Jenkinson ir A. C. Benson (2010) aprašytas tyrimas, kuriame dalyvavo Viktorijos valstijos (Australija) 115 kūno kultūros mokytojų, iš jų 62 vyrai ir 53 moterys. Tyrėjai aiškinosi kliūtis, kurios kyla mokytojams įgyvendinant kūno kultūros ugdymo procesą vidurinėse mokyklose. Atskleista, kad didžiausia kliūtis pedagogams – tai mokinių tingėjimas ir nenoras dalyvauti kūno kultūros pamokose.

Analizuojant pedagoginės sąveikos ypatumus dėl vyresnio amžiaus paauglių asmeninių savybių būtina išskirti ir kūno kultūros mokytojų pedagoginio kryptingumo [2, p. 51], rodančio, kaip mokytojas yra pasirengęs būti pedagogu, charakteristikas, išryškėjusias aptariamame tyrime. Nustatyta [20], kad tikslingo pedagoginio kryptingumo mokytojai, kiek dažniau nei situacinio kryptingumo mokytojai, nurodo tas mokinių savybes, kurios jiems padeda kurti pedagoginę sąveiką kūno kultūros pamokose. Tokiomis savybėmis įvardytas mokinių nuoširdumas, optimizmas, pagalba šalia esantiems. Kiek rečiau nei situacinį pedagoginį kryptingumą mokytojai išskiria mokinių pagarbą kitų mintims ir veiksams, pareigingumą, tikėjimą kito asmens gerumu bei fizinį grožį.

Lyginant pedagoginio kryptingumo duomenis su tomis mokinių savybėmis, kurios, mokytojų nuomone, kliudo pedagoginei sąveikai kūno kultūros pamokose, cituojamame tyrime pastebėta, kad tikslingo pedagoginio kryptingumo mokytojai kiek dažniau nurodo tokias mokinių savybes kaip piktumą, apgaulę, melavimą, pagyrūniškumą, kerštingumą, silpną sveikatą, tingumą, atsakomybės vengimą bei drovumą. Šį faktą paremia kito tyrimo duomenys [25, p. 78], kurie atskleidė statistiškai reikšmingus vaikinų ir merginų gyvenimo ypatumų skirtumus, grindžiamus globalizacijos procesų ir žiniasklaidos įtaka jaunų žmonių gyvenimui, susijusiai su sveikata. Tyrimu nustatyta, kad, ypač merginų, gyvenimui būdinga daug psichinės sveikatos rizikos veiksnių, kuriuos lemia visuomenėje vykstantys procesai, žiniasklaidos formuojami jaunų žmonių požiūriai į savo kūną bei elgesio stereotipai, palaikomi socialinio ir kultūrinio spaudimo. D. Masiliausko (2011) tyrimo duomenys rodo, kad tikslingo pedagoginio kryptingumo kūno kultūros mokytojai labiau nei situacinio kryptingumo mokytojai linkę susieti pamokos vedimą su mokinių asmeninėmis savybėmis, manydami, kad tai gali turėti įtakos ne tik pamokos vedimo efektyvumui, bet ir mokinių mokymosi pasiekimams. Tokią situaciją lemia ne tik įvairūs mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo socialiniai ypatumai [6, p. 466], akcentuojantys edukacinės paradigmos virsmą vertinimo procese kaip prasidėjusį [5, p. 57], bet ir diskusijos dėl neakademiškų dalykų: dorinio ugdy-

mo, menų ir kūno kultūros vertinimo (*Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos, 2010*) mokykloje. Pavyzdžiui, K. Hardman (2008a) tyrimas rodo, kad nors kūno kultūros mokomasis dalykas formaliai yra daugelio šalių ugdymo programų dalis (83 proc.), tačiau jį dažniau nei kitus dalykus siekiama išbraukti iš bendrojo ugdymo, teikiant prioritetą egzaminuojamiems mokomiesiems dalykams. Taigi žemas kūno kultūros pamokos statusas apskritai būdingas reiškinys, nes įvairių išteklių skyrimas kitiems reikalams, kai turimi materialiniai ištekliai neatitinka kūno kultūros ugdymo programos, kai trūksta minėto mokomojo dalyko tikslui įgyvendinti finansinės paramos, kai juntamas tinkamos kvalifikacijos personalo poreikis, tai būtinas rūpestingas bei atsakingas pačių kūno kultūros mokytojų požiūris į pedagoginės sąveikos kūrimą.

Šiame kontekste būtina išskirti tyrimo dalyvių atsakymus į klausimą: *Kas kelia sunkumų dėl pedagoginės sąveikos kūno kultūros pamokose?* Apklaustų mokytojų nuomone, vienas didžiausių trikdžių dėl šios sąveikos yra skurdi mokymo(si) aplinka. Dera pacituoti gyventojų fizinio aktyvumo skatinimo strategijos rengėjų teiginį apie šiandieniam kūno kultūros mokytojų numatytos sveikatos ugdytojo srities įgyvendinimo sunkumus dėl infrastruktūros sąlygų bei prastos edukacinės aplinkos ir mokinių skaičiaus kūno kultūros pamokoje miestų bendrojo lavinimo mokyklose [14, p. 353]. Pažymima, kad nurodytieji pedagoginės sąveikos trikdžiai yra argumentas diskutuojant su mokiniais bei aiškinantis užduočių ir pratimų naudą, atskleidžiant jiems sveikos gyvensenos ypatumus. Kiti tyrėjai nurodo, kad kūno kultūros pamokose pedagoginę sąveiką neigiamai veikia inventorius stoka ir edukacinė aplinka [1; 13; 17], kuri nei funkcionali, nei saugi, nei higieniška. Akcentuotina, jog ir Lietuvos *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programose* (2008) nurodoma, kad sportiniams mokinių gebėjimams pasireikšti ypač svarbi saugi mokymosi aplinka, kuri, kaip teigia minėti užsienio šalių mokslininkai, turi būti funkcionali, higieniška, o priemonės, įranga, reikmenys – ergonomiški, tvarkingi, t. y. prie sporto salių įrengti dušai, patalpos tinkamai apšviestos, vėdinamos, nekenksmingos sveikatai bei jose palaikoma optimali temperatūra.

Apibendrinant teigtina, kad kūno kultūros mokytojas atsakingas už pedagoginės sąveikos kūrimą siekiant įgyvendinti socialinį užsakymą – ugdyti mokinių sveikatą stiprinančio fizinio aktyvumo nuostatas bei gebėjimus ir sistemingo fizinio aktyvumo įpročius ne tik per kūno kultūros pamokas, laisvalaikiu, bet ir baigus mokyklą, visą gyvenimą.

Išvados

1. Visi tyrime dalyvavę kūno kultūros mokytojai (vyrai ir moterys) teigiamai vertina tris mokinių savybes, t. y. smalsumą, pasitikėjimą savo galiomis ir iniciatyvumą.

2. Kūno kultūros mokytojai kaip trikdį dėl pedagoginės sąveikos savo dalyko pamokose nurodo tokias mokinių savybes kaip abejingumą ir tingumą. Išryškėjo tendencija, kad kūno kultūros mokytojos (moterys) kiek dažniau išskiria tokias joms mažiau pageidaujamas mokinių savybes kaip piktumą, veidmainiavimą, kerštingumą, atsakomybės vengimą, o vyrai dažniau nurodo tik vieną jiems trukdančią dėl pedagoginės sąveikos mokinių savybę – silpną jų sveikatą.

3. Kūno kultūros pamokų skurdi mokymo(si) aplinka, tyrimo dalyvių nuomone, yra viena nekonstruktyvios pedagoginės sąveikos priežasčių.

Literatūra

1. Al-Mohannadi A., Capel S. Stress in physical education teachers in Qatar. *Social Psychology of Education*, 2007, vol. 10, p. 55–75.
2. Bitinas B. *Hodegetika. Auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius: Kronika, 2004.
3. Biddle S. J. H., Mutrie N. *Psychology of physical activity: determinants, well-being, and intervention* (2nd edition ed.). London: Routledge, 2008.
4. Christodoulou D. The Status of Physical Education in Cypriot School. *Physical culture and sport. Studies and research*, 2010, vol. 50, Issue 1, p. 110–117.
5. *Critical Incidents in Experienced Physical Education Teachers' Lives*. Ed. J. Jung. AAHPERD National Convention and Exposition; 2010 March 16–20. Indianapolis [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. rugšėjo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://aahperd.confex.com/aahperd/2010/finalprogram/paper_14952.htm>.
6. Čiužas R., Navickaitė J. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo kaita edukacinės paradigmos virsmo sąlygomis. *Pedagogika*, 2008, t. 91, p. 53–59.
7. Emeljanovas A., Trinkūnienė L. Mokinių požiūris į pažangos ir pasiekimų vertinimą kūno kultūros pamokose. *Filosofija. Sociologija*, 2011, 22 (4), p. 466–475.
8. Ennis C. D. Physical Education Curriculum Priorities: Evidence for Education and Skillfulness. *Quest*, 2011, vol. 63, Issue 1, p. 5–18.

9. Europos Parlamentas. *Europos Parlamento rezoliucija dėl sporto vaidmens švietime* [interaktyvus], 2007. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007_0503+0+DOC+XML+V0//LT>.
10. Garn A. C., Cothran D. J. The four factor in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 2006, vol. 25, p. 281–297.
11. Hardman K. Physical education in schools: a global perspective. *Kinesiology*, 2008a, vol. 40, p. 5–28.
12. Hardman K. The situation of physical education in school: a European perspective. *Human movement*, 2008b, vol. 9, Issue 1, p. 5–18.
13. Hardman K. Global issues in the situation of physical education in schools. In: *Contemporary issues in PE: International Perspectives*. Eds. K. Hardman, K. Green. Maidenhead, Berkshire, England Meyer & Meyer Sport (UK) Ltd., 2011, p. 11–29.
14. Yaman C. Job satisfaction levels of formative physical education teachers. *International Journal of Human Sciences*, 2009, vol. 6, p. 683–711.
15. Jankauskienė R. Lietuvos gyventojų fizinio aktyvumo skatinimo strategija: kūno kultūra ar kūno kultas? *Medicina*, 2008, 44 (5), p. 346–355.
16. Jankauskienė R., Miežienė B. Physical education teachers' perceptions of school health education and social support for it: results of the pilot study. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2011, nr. 1 (80), p. 29–35.
17. Jenkinson K. A., Benson A. C. Barriers to Providing Physical Education and Physical Activity in Victorian State Secondary Schools. *Australian Journal of Teacher Education*, 2010, vol. 35, Issue 8, p. 1–17.
18. Kardelienė L., Kardelis K., Fominienė V. B., Bardauskas T. Būsimųjų kūno kultūros mokytojų profesinė socializacija: gimtosios kalbos gebėjimų vertinimas pedagoginės komunikacijos požiūriu. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2010, nr. 4 (79), p. 45–50.
19. Kulinna P. H., McCaughtry N., Martin J. J., Cothran D., Faust R. The influence of professional development on teachers' psychosocial perceptions of teaching a health-related physical education curriculum. *Journal of Teaching in Physical Education*, 2008, vol. 27, Issue 3, p. 292–307.
20. Masiliauskas D. *Kūno kultūros mokytojo profesinės ir mokinių dalykinės pozicijos sąsaja pamokoje*. Daktaro disertacija. Kaunas, 2011.
21. Medonis A., Blauzdys V. Paauglių asmeninių kompetencijų ugdymosi aktualinimas prasminga fizine veikla. *Pedagogika*, 2012, t. 105, p. 78–85.
22. *Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2010.
23. *Pedagogo rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita*. Kaunas: Aušra, 2006.
24. *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos. Kūno kultūra*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2008.
25. Puišienė E., Kardelienė L., Kardelis K. Kauno miesto vyresniųjų klasių vaikų ir merginų gyvenamosios skiriamieji bruožai. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2008, nr. 1 (68), p. 73–79.
26. Remi R., Philippe S., Pascal, L., Cameron W. T. Social contagion of motivation between teacher and student: Analyzing underlying processes. *Journal of Educational Psychology*, 2010, vol. 102, Issue 3, p. 577–587.
27. Shen B., Wingert R. K., Li W., Sun H., Rukavina P. B. An Amotivation Model in Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 2010, vol. 29, Issue 1, p. 72–84.
28. Trinkūnienė L., Rutkauskaitė R., Emeljenovas A., Alubauskas S. Papildomo fizinio aktyvumo pratybų poveikis silpno fizinio pajėgumo mergaitėms. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2009, nr. 4 (75), p. 86–92.
29. *Vidurinio ugdymo bendrosios programos. Kūno kultūra*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2011.
30. Ward J., Wilkinson C., Graser S. V., Prusak K. A. Effects of Choice on Student Motivation and Physical Activity Behavior in Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 2008, vol. 27, p. 385–398.
31. Zaborskis A., Raskilas A. Lietuvos mokinių fizinio aktyvumo pokyčiai 1994–2010 metais“. *Visuomenės sveikata*, 2011, 3 (54), p. 76–86.

Summary

**Laimutė Kardelienė, Laima Trinkūnienė,
Kęstutis Kardelis, Darius Masiliauskas**

PHYSICAL EDUCATION TEACHER'S OPINION ABOUT LEARNERS' PERSONAL QUALITIES AS A PRECONDITION OF PEDAGOGICAL INTERACTION

The article deals with the personal qualities of the tenth grade pupils which are perceived as the disturbances and the stimulus of educational interaction by physical education teachers in physical education classes.

Research results have shown that all physical education teachers participating in the study (both

men and women) are positive about three personal qualities of pupils: curiosity, self-confidence and initiative. According to the respondents, those qualities mentioned above help develop pedagogical interaction in physical education activities. Physical education teachers (women) distinguish the following less favorable personal qualities of pupils as anger, hypocrisy, revengefulness and avoidance of responsibility, whereas men more often indicate only one quality interfering with pedagogical interaction – poor physical health. In general, all physical education teachers agree about such pupils' qualities as indifference and laziness as the sources of disturbances in the educational interaction. Besides, poor teaching / learning environment in physical education classes is one of the main reasons of unconstructive pedagogical interaction according to the respondents.

Keywords: physical education teachers, personal qualities of pupils, pedagogical interaction.

*Utenos kolegija
Įteikta 2012 m. gruodžio mėn.*